
Leena Warsell

Päihdehaittojen vähentäminen terveyskeskuksissa, TeD BM

Terveyskeskusten rooli päihdehaittojen vähentämisessä?

- **varhainen tunnistaminen ja puuttuminen**
- **hoito, hoitoon ohjaus, verkostoituminen, hoitoketjut**
- **läheisten suojeleminen**
- **päihdetiedon systemaattinen seuranta ja raportointi**
- **oman henkilöstön osaamisesta ja tietotaidosta huolehtiminen**
- **oman henkilöstön päihdehaittojen ennaltaehkäisy**

TeD BM – miten toteutuu nyt?

- **Informaatio-ohjaus ?**
- ohjelmilla ei juuri suoraa ohjausvaikutusta terveyskeskuksen päihdetyöhön
- vain neljännes vastanneista (25.4%) ottanut ohjelman terveys 2015 talous- ja toimintasuunnitelmaansa
- tavoitetasolla: joka neljännessä (25.4%) terveyskeskuksessa sentään tavoitellaan nuorten miesten tapaturmien ja väkivaltaisuuden vähentymistä
- reilu puolet (62%) on asettanut tavoitteekseen ettei nuorten alkoholin ja huumeiden käyttö enää lisäännny

Päihdehaittojen vähentämisen strategiat

- **Valtaosa (82%) terveyskeskuksista ilmoittaa valmistelevansa tai päivittävänsä päihdestrategiaansa**
- **Voimassaoleva strategia on 2/3:lla (69.5%)**
- **Niistä 72%ssa on määritelty terveyskeskuksen rooli**
- **vrt, turvallisuusstrat. 60%:lla, lastensuojelustrat. 74%:lla)**
- **jakautuvat tasaisesti (sekä suurissa että pienissä on tehty strtategiatason työtä)**

Laatusuosituksset? Terveyserojen kaventaminen?

- Ovat olennaisia ohjausinstrumentteja myös päihdehaittojen vähentämisen kannalta
- vastauksista käy ilmi, että ne kyllä ovat herättäneet jonkin verran keskustelua, mutta eivät poikineet juurikaan toimenpiteitä
- mitähän ne toimenpiteet ovat olleet?

Johtaminen ja rakenteet

- **Toimeenpanosuositus (johtoyrhmä tai luottamushenkilöstöhallinto):**
- **78%:lla - diabeteksen ehkäisystä**
- **64.6%:lla päihdehaittojen vähentämisestä**
- **59.1.%:lla suun terveyden edistämisestä**
- **Terveyserojen kaventaminen:**
- **reilu kolmannes (34.4%) tehnyt päätöksiä toimenpiteistä terveyserojen kaventamiseksi**

Rakenteet, vaikuttaminen

- **60%.ssa terveyskeskuksia on määritelty väestön keskeiset terveysongelmat ja vain 40 % määrittänyt mittarit joilla niitä arvioidaan**
- **Sairaanhoidopiiri: vain kolmannes sopinut päihdehaittojen vähentämisestä**
- **terveyskeskukset arvioivat (yli-?) mahdollisuutensa terveyden edistämiseksi aika hyviksi**
- **te- käsite takkuua!**

Seuranta ja raportointi Kenelle? Koska? Mitä? Miksi?

- lähes puolet vastaajista ei seuraa eikä raportoi väestön terveydentilasta (47%)!
>>>Strategian toteutus ja vaikuttavuus mahdotonta
- luottamushenkilöstölle raportointi kovin harvinaista herkkua
- päihdetilanteesta raportoinut 32% vastaajista eli joka kolmas sentään

Toimintakäytännöt

- **lähes 2/3:lla (68.9) terveyskeskuksista on yhteinen käytäntö alkoholin suurkulutuksen seuraamiseksi**
- **vain reilulla kolmanneksella (39.4%) on sellainen huumeiden käytön osalta**
- **lääkeriippuvuudessa noin joka neljännellä (24.6%)**
- **(netti- ja peliriippuvuus ihan ufomaailmaa!)**

Kirjaamiskäytännöt ja neuvonta

- **AUDIT-pisteet kirjataan terveyskertomukseen vain noin joka neljännessä terveyskeskuksessa (28%) vaikka lähes 2/3:ssa luvataan tunnistaa suurkulutus**
- **mini-interventioon liittyvää terveysneuvontaa sai 73%.ssa vastaavista keskuksista (kuinka systemaattista?)**
- **huumausaineiden käyttäjille neuvontaa 35.2%**
- **42.2%.ssa on mielenterveyden kokonais suunnitelma**

Miten päihdehaittojen ehkäisyä toteutetaan

- **valtaosa (92.2.%) ohjaa hoitoon/katkoon /kuntoutukseen**
- **valtaosa (85.9%) on kouluttanut henkilökuntaansa varhaiseen tunnistamiseen ja puuttumiseen**
- **joka kolmas terveyskeskus ei ole mukana kunnan päihdetyöryhmässä (2/3:lla on edustaja)**
- **MUTTA vain vajaa puolet (48.3) nimennyt vastuuhenkilönsä**

Tunnistamattomia asioita?

- vain suurimmissa terveyskeskuksissa on hepatiittirokotuksia ja pistovälineiden vaihtoa ruiskuhuumeiden käyttäjille
- päihdehaittojen ehkäisytyöstä puuttuu vastuuhenkilö 108:ssa terveyskeskuksessa!

Miten alkoholinkäytön varhainen tunnistaminen sujuu eri pisteissä?

- kaikkein huonoimmin tunnistetaan avohuollon vastaanotolla (24.4., 31.4%)
- lastenneuvoloissakin vain vajaa puolet ottaa asian puheeksi systemaattisesti (47.5%)!
- äitiysneuvolat, kouluterveydenhuolto, opiskeluterveydenhuolto, työt : kaksi kolmasosa väittää tunnistavansa ja puuttuvansa

Päihdetyön ammattitaito

- poikkeuksetta ollaan tyytyväisiä sekä omaan osaamiseen, että tietojen ajantasalla olemiseen
- tyytyväisiä oltiin myös vaikuttamisen mahdollisuuksiin

Arvio:miltä näyttää?

- päihdehaittoja pyritään useimmissa terveyskeskuksissa ehkäisemään, mini-interventio tunnetuin menetelmä
- miten systemaattista tai vaikuttavaa yksilötason työ on, ei voi päätellä tämän kyselyn perusteella
- alkoholi pääpäihde, huumeet tunnistetaan heikommin
- yleislääkärin ja terveydenhoitajan vastaanotoilla huonoin ”skriini”
- lastenneuvoloissa ei tunnisteta

jääkö päärooli ehkäisevässä toteutumatta?

- **terveyskeskuksen päihdehaittatieto pitäisi saada kunnan päätöksenteossa paremmin näkyviin, jotta ongelmia voitaisiin myös ehkäistä jo ennalta ja kohdentaa resursseja ja toimenpiteitä**
- **ohjelmat kunnan päättäjien tuki ensisijaisesti, seurantatieto niiden toteuttamisen edellytys**
- **seuranta ja raportointi eteenpäin mättää tosi pahasti**
- **työmenetelmien systemaattinen käyttö ja näyttö satunnaista**
- **vastuuttaminen heikkoa**
- **osaaminen kohdallaan? psykosiaaliset asiat hankalia (vrt. itsemurhariskin tunnistaminen)**
- **strategioita on, entä käytäntöjä?**

terveyskeskus hyvinvoinnin edistäjänä

- **terveyskeskuksen työ on asiakastyötä, mutta asiakkaista kertynyt seurantatieto on hyvinvointia edistävää perustietoa**
- **dokumentoinnin ja systemaattisesti kerätyn päihdetiedon paikka on kunnan päihdestrategian tai toimintasuunnitelman toteutumisen seurantaväline**
- **sen avulla voi laskea haittakustannuksia ja arvioida ehkäisevän työn investointeja**
- **se on myös kohdentamisen työkalu**